

емоційно-позитивного налаштування на соціальну взаємодію. Важливим напрямом педагогічної роботи в цій площині є добір ефективних методів, серед яких важливе місце займає сюжетно-рольова гра.

Список використаних джерел:

1. Демченко О. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей в проблемному полі педагогіки вищої школи / О.Демченко // Людинознавчі студії : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка» / ред. кол. М. Чепіль (головний редактор) та ін. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. – Випуск 6/38 (2018).- С.116-130
2. Демченко О. П. Формування соціальної компетентності дітей з особливими потребами у процесі використання виховних ситуацій/ О. П. Демченко // Науково-педагогічні засади формування соціальних компетенцій учнів з особливими потребами як складової навчально-реабілітаційного процесу : науково-методичний збірник / [редкол. І.Г.Ярмаков та ін.]. – Т.1. – Запоріжжя : Видавництво Хортицького національно-реабілітаційного багатопрофільного центру, 2012. – С.416-423.
3. Исаева И. Ю. Педагогическое сопровождение развития социального интеллекта ребенка в период дошкольного детства : дис... канд. пед. наук ; специальность «Общая педагогика, история педагогики и образования»13.01.01 / И. Ю. Исаева. – Ростов-на-Дону, 2011. – 196 с.
4. Карук І.В. Розвиток пізнавальних інтересів у дітей дошкільного віку в процесі експериментальної діяльності / І.В. Карук // Молодий вчений. – 2018. – № 5.2 (57.2), травень. – С. 89-92.
5. Колосова О.В. Формування соціальної компетентності дошкільників засобами сюжетно-рольової гри // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 3-5 квітня 2013.) / за ред. Г.С.Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. – Вінниця, ТОВ «Нілан ЛТД», 2013. – Вип.2. – С.162-166.
6. Лапшина И.Н. Подготовка будущих воспитателей дошкольных учебных заведений к формированию социальной зрелости старших дошкольников / И.Н. Лапшина / Дошкольное образование: опыт, проблемы, перспективы / Сборник материалов VII Международного научно-практического семинара. / Гл. ред. – А.В.Никишова. – Барановичи: БарГУ, 2016. – С. 108-111.
7. Михайлова (Алешина) Е. С. Тест Дж. Гилфорда и М. Салливена. Диагностика социального интеллекта: методическое руководство / Е.С.Михайлова (Алешина). – СПб.: ГП «ИМАТОН», 2002. – 56 с.
8. Пахальчук Н. Фізичне виховання дітей старшого дошкільного віку та молодших школярів засобами ботмерівської гімнастики / Н. Пахальчук // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури. – К. : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – Вип. 3 (58). – С. 90-93.
9. Савенков А.И. Социальный интеллект как проблема психологи одаренности и творчества / А.И. Савенков // Психология. – 2005. – Т. 2. – №4. – С. 94-101.
10. Стернберг Р. Дж. Практический интеллект / Р. Дж. Стернберг. – СПб. : Питер, 2002. – 272 с.
11. Ушаков Д.В. Социальный интеллект как вид интеллекта // Социальный интеллект : теория, измерение, исследования / Д.В.Ушаков ; под ред. Д.В.Ушакова, Д.В. Люсина.– М., 2004. – С. 11-29.

ПРОЦЕСУАЛЬНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ ЕЛЕМЕНТАРНОГО ТУРИЗМУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Валентин Кричковський, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: К.Л.Крутій, доктор педагогічних наук, професор

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

PROCEDURAL AND TECHNOLOGICAL SUPPORT OF THE ORGANIZATION OF HEALTH-SAVING ACTIVITY BY THE MEANS OF ELEMENTARY TOURISM IN THE ESTABLISHMENT OF PRESCHOOL EDUCATION

Valentin Krychkovsky, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті досліджено особливості процесуально-технологічного забезпечення організації елементарного туризму для дітей дошкільного віку. Розкрито роль та методичну цінність елементарного туризму на зміцнення здоров'я дітей. Доведено

необхідність розробки системи роботи з запровадження елементарного туризму в закладах дошкільної освіти.

Ключові слова: елементарний туризм, зміцнення здоров'я, діти дошкільного віку.

Abstract. *The article examines the features of the procedural and technological support of the organization of elementary tourism for children of preschool age. The role and methodological value of elementary tourism for improving the health of children is revealed. The need to develop a system of work on the introduction of elementary tourism at the preschool education institutions is proved.*

Key words: *elementary tourism, health promotion, children of preschool age.*

Від стану здоров'я підростаючого покоління залежить благополуччя і розвиток суспільства. Однак в останні десятиріччя спостерігається помітна тенденція до погіршення здоров'я дітей. Найбільш вагомими чинниками цього процесу є екологічні проблеми, неякісне харчування, зниження рівня життя сімей, медичного обслуговування, прискорення темпу життя й зростання психологічного та емоційного навантаження на дітей, починаючи з дошкільного віку тощо. Тому проблема збереження здоров'я дітей набуває особливої актуальності. Усвідомлюючи актуальність здоров'язбереження дітей дошкільного віку нами було проведено дослідження цієї важливою складовою діяльності закладу дошкільної освіти.

Нами проведено аналіз чинних програм для закладів дошкільної освіти. Для формувального етапу експерименту нами запропоновано комплексну освітню програму «Дитина в дошкільні роки», яка є єдиною, в якій висвітлено завдання щодо елементів туристичної діяльності для кожного вікового етапу в порівнянні з іншими, що реалізуються в освітньому полі України [2].

З'ясуємо завдання програми. *Молодий дошкільний вік. Елементи туристичної діяльності* [2, с. 15]. Познайомити з поняттями пішохідний туризм та велосипедний туризм. Сформувані уявлення про зовнішній вигляд і призначення намету та рюкзака. Дати знання про елементарні норми і правила рекреаційного природокористування.

Середній дошкільний вік. Елементи туристичної діяльності [2, с. 51]. Сформувані уявлення про такі види туризму, як-от: гірський, водний, автомобільний, а також їхній вплив на екосистему. Формувати поняття про спорядження туриста – ложка, ніж, кухоль, миска; матеріали, із яких вони мають бути виготовлені. Познайомити із правилами укладки рюкзака, встановлення намету. Залучати до участі у складанні плану дитячого садка, накреслюванні маршруту походу навколо нього з використанням найпростіших топографічних знаків.

Старший дошкільний вік. Елементи туристичної діяльності [2, с. 120]. Дати знання про нестандартні види туризму – спелеотуризм, кінний, подорож на повітряній кулі тощо. Познайомити з розподілом туристських обов'язків, предметами, які, зазвичай, туристи беруть із собою в похід, взуттям і одягом туристів. Навчити укладати рюкзак, зав'язувати найпростіші вузли. Формувати уявлення про великий та малий привал, організацію біваку. Ознайомити з мапою, планом – робота з планом мікрорайону, міста. Ознайомити з компасом. Дати уявлення як про стандартні, так і про нестандартні види туризму. Учити впізнавати знайомі місця на мапі міста, мікрорайону.

Одним із пріоритетних завдань зазначеної програми є вдосконалення природних видів рухів, вправління у найпростіших вправах туристського багатоборства, виховання витривалості тощо. Програму було зреалізовано через ігри, тематичні фізкультурні заняття, екскурсії, піші переходи, цільові прогулянки тощо. Туристичні прогулянки, походи та експедиції мали різні цілі [1; 3]. Проаналізуємо їх.

Оздоровлювальні – загартування, отримання заряду бадьорості та працездатності, емоційно-психологічного задоволення. *Спортивно-тренувальні* – фізичні тренування, навчання подоланню природних перешкод, орієнтуванню на місцевості, дій в екстремальних ситуаціях. *Пізнавальні* – вивчення рідного краю, похідних пісень тощо. *Розважальні* – ігри,

переходи, похідні пісні тощо. *Естетичні* – художньо-творча діяльність на природі: малювання, спілкування з друзями тощо.

Цілі прогулянок під час проведення формувального етапу експериментальної роботи об'єднувались, по різному комбінувались. У залежності від головної цілі туристичні прогулянки з дошкільниками проводились регулярно. Так, спортивно-тренувальні – це проходження пішки більш подовжнього маршруту підвищеної для дошкільників складності (з подоланням різноманітних, в природних умовах, перешкод). Навчання елементам орієнтування на місцевості спочатку за положенням природних та соціальних об'єктів, потім за картою, компасом [1]. На довготривалому привалі діти вправлялись в установці намету, приймають участь в рухливих іграх з елементами змагань.

Краєзнавчі прогулянки було спрямовано на вивчення особливостей природи рідного краю, іноді вони проводились із ціллю екологічного навчання дітей (екологічні прогулянки). Під час таких подорожей організується природоохоронна робота, участь дітей в екологічних акціях з теми «Наш зелений друг» тощо. Основною ціллю прогулянки було знайомство з визначними історичними пам'ятниками. Такий вид прогулянки є найбільш дійовим методом ознайомлення дітей з історією та культурою рідного краю. Якщо цілі було спрямовано на вирішення здебільшого завдань художньо-естетичного виховання, то проводили *прогулянку-плер*. Безумовно, цей різновид підходить тільки для осінньо-весінньо-літнього періоду.

У структуру прогулянки на довготривалому відпочинку іноді було включено заняття з малювання. Наприкінці місяця, сезону, коли підбивався підсумок проведеної роботи, а цікавість до туризму злегка згасала, організовувалась прогулянка з елементами розваг, цікавими конкурсами та подарунками. Це були сюжетні прогулянки «Лісові пригоди», у такому заході брали участь більше однієї групи дітей, батьки, вихователі.

Отже, різноманітність тематики і змісту туристичних прогулянок забезпечувала можливість комплексного розвитку особистості дитини. Однак при цьому залишалась постійними структура прогулянки в цілому, оздоровлювальна спрямованість її рухового змісту [1].

У походи з дітьми проводились різні види роботи, а саме: *топографічна* – орієнтування на місцевості за допомогою природних орієнтирів («Визнач північ (південь, захід, схід) за допомогою дерев (пнів, мурашників) тощо»), компасу («Знайди предмет за компасом», «Чия команда швидше» тощо) та карти («Упізнай місце», «Знайди скарб» тощо); *похідна* – складання рюкзаків, розбивання наметів, збирання хмизу для вогнища («Яка ланка швидше», «Хто більше назбирає», «Вправний турист» тощо); *краєзнавча* – ознайомлення з рельєфом місцевості, її флорою та фауною («Здолай перешкоди», «Хто тут живе», «Де живуть мурахи», «Які лікарські трави ростуть у лісі (біля річки, на лузі)» тощо); *фізкультурно-оздоровлювальна* – проведення рухливих та спортивних ігор, естафет, змагань з використанням природного матеріалу – шишок, листя, палиць, пнів та рельєфу місцевості – пагорбів або ям («Добіжи до берези (сосни, дуба)», «Подолай перешкоди (пні, повалені дерева, калюжі)», «Хто далі кине», «Збий предмет», «Влуч в ціль» тощо); *дидактична* – проведення дидактичних ігор з використанням природного матеріалу («З якого дерева листя», «Пізнай дерево (кущ, траву) за описом», «Чия команда швидше збереться» тощо); *ботанічна* – збирання гербаріїв та лікарських трав («Знайди та опиши», «Упізнай та назви» тощо).

Під час проведення туристичних заходів дітям категорично було заборонено, наприклад: відлучатися від групи без дозволу за межі прямої видимості; вживати або навіть брати до рук незнайомі ягоди, гриби та інші рослини; пити воду з незнайомих джерел; купатися в необстежених дорослими місцях. Кількість заборон має бути не дуже велика, але порушення чи невиконання цих вимог повинні розглядатися як надзвичайна подія. Ці правила доводяться до всіх учасників на першому ж огляді й шикуванні під час інструктажу. Діти повинні усвідомити, щоб гарний настрій супроводжував у поході, треба пам'ятати, що він залежить, у першу чергу, від поведінки кожного з його учасників[2; 4].

Особиста гігієна та самообслуговування. Добре самопочуття, бадьорість учасників походу прямо залежить від дотримання правил особистої гігієни та самоконтролю. *Особиста гігієна* – це свідоме ставлення до свого організму, вміння підтримувати його в порядку,

знання про правила особистої гігієни за будь-яких умов. Це досягається під час виконання багатьох життєво важливих і необхідних вимог, особливо під час тривалих походів, білуачних стоянок та автоподорожей. Миття рук перед їжею, чищення зубів уранці та перед сном, зарядка зранку та обтирання вологим рушником або купання в річці, контроль за чистотою білизни, особливо шкарпеток, миття ніг на великому привалі та перед сном та інше – дуже важливі компоненти особистої гігієни, які не тільки підтримують нормальний стан організму та забезпечують його життєдіяльність, а й підвищують його тонус і працездатність під час походу [1].

Не останню роль під час подорожі відіграє й *самообслуговування*. Уміння правильно користуватися одягом, взуттям, спорядженням впливає на самопочуття й благополуччя учасника походу. Не змінив взуття вчасно – промочив ноги – отримав потертість, не поклав на місце свої речі – вони загубилися, закрив нещільно пляшку з водою – замочив вміст рюкзака тощо. Тут невичерпні можливості виховання в дітей охайності, бережливості, організованості. Потрібно постійно контролювати чистоту білизни, особливо шкарпеток. Якщо діти промочили ноги, треба перевзутися за першої можливості, бо рух у мокрих взутті та шкарпетках призводить до застуди. У туристів є правило – не ходити босоніж. Ноги, не захищені шкарпетками, рано чи пізно будуть натерті мілкими смітинками та камінчиками, що попадають усередину черевика. А ходіння босоніж неприпустимо зовсім, тому що можна пошкодити ногу або наступити на бджолу. Такий випадок може зірвати весь похід.

Ніщо не може так збагатити внутрішній світ людини, облагородити її душу, бути таким джерелом натхнення, як рідна природа в усій її багатогранній красі. І той, хто любить природу, – не буде її нищити. Загальновідомо, що справжні туристи відрізняються культурою поведінки у природі. Існує серед туристів такий вираз: «Ти прийшов на гостину до природи – не роби нічого, що ти вважаєш непристойним робити на гостині».

У дітей потрібно виховувати ставлення до природи як до чогось вищого, досконалого [3]. Їм треба пояснити, що нічого зайвого у природі немає: у процесі свого тривалого еволюційного розвитку в ній розумно склалося безліч зв'язків і відношень, порушення яких може завдати непоправної шкоди. І людина є тільки частинкою природи. Маленькі туристи повинні добре знати, що вони мають охороняти у природі і *від чого* захищатися самі, мати уявлення про їстівні гриби та ягоди, отруйні та шкідливі рослини, знати правила поведінки у природі. Дітей треба знайомити з народними прикметами, як за місцевими ознаками передбачити зміну погоди, як рослини і тварини підказують погоду, як за рослинами можна визначити час та орієнтуватися в доквіллі. Діти можуть брати участь у посильній природоохоронній діяльності, працювати у природі.

Любов до природи та її охорона – поняття нероздільні. Діти повинні усвідомити що: хліб і квіти, зелений чай і метал, океани і клімат, політ у міжзор'яні світи і пшеничний колос, корисні копалини і доля Землі – усі ці явища тісно переплелися, вони є предметом нашої неослабної уваги та хвилюють кожного, хто не байдужий до життя.

З дітьми старшого дошкільного віку з'ясовувались правила етики мандрівника [4].

Важливе місце у вихованні похідного колективу посідають закони і традиції туристів. Це ланцюжок, що зв'яже покоління, своєрідна скарбниця досвіду, накопиченого багатьма поколіннями туристів. Суворе дотримання законів і традицій туристського життя сприяє кращому взаєморозумінню всіх учасників походу, згуртуванню похідного колективу, виховує моральні риси в дітей.

Під час організації дитячого туризму звертали пильну увагу на техніку туризму.

Для здійснення походу вихідного дня необхідно оволодіти туристськими навичками та вміннями. Це вміння укладати рюкзак, розпалювати вогнище і встановлювати намет.

Перед походом з усіма учасниками проводять практичні заняття з туристської техніки, адже кожному туристу необхідно знати, як розробляється маршрут, як підібрати необхідне індивідуальне та групове спорядження, укласти рюкзак, спакувати продукти, розводити вогнище, орієнтуватися на місцевості [1]. Діти також повинні бути обізнані в тому, як організовується місце стоянки, як облаштовуються малий і великий (вечірній)

привали, як проводяться бівуачні роботи (місце ночівлі).

Укладання рюкзака – це неабияка майстерність. Потрібно не тільки укласти речі так, щоб швидко знайти потрібну, але й так, щоб рюкзак зручно лежав на спині. Якщо з кишені рюкзака стирчить якийсь спорядження або іграшка – це не просто ознаки «поганого тону», а й причина постійних завад у русі. До того ж, погано укладений рюкзак дуже стомлює мандрівника. У поході дім для туриста – це *намет*. Діти на практичних заняттях вчилися за допомогою дорослого його встановлювати.

Рухова діяльність на привалі. Для того, щоб похід приніс задоволення дітям і всім його учасникам, залишився надовго в пам'яті дітей, необхідно подбати і про розважальні заходи. Організатор походу повинен мати підбір ігор та розваг, які проводяться на свіжому повітрі, доцільно проводити ігри на орієнтування, на розвиток спостережливості, ігри в колі, ігри-змагання, топографічні ігри, фізичні вправи, як-от: перетягування канату, спортивні ігри (бадмінтон, волейбол, футбол тощо), ігри-естафети.

Отже, останнім, не менш *важливим етапом проведення туристичних походів є завершальна робота з дітьми, яка передбачала у малюнках, саморобках відображення дітьми пережитих подій, вражень, складання дітьми розповідей про те, що сподобалося та не сподобалося в поході, висловлювання дітьми побажань на майбутнє, що стосується походів, сушіння гербаріїв та лікарських трав, з якими потім діти будуть пити чай узимку. Дуже цікавою формою завершального етапу був випуск колективної газети про похід. Вся група отримувала ватман і кожен малює на ньому щось про похід – те, що хоче і як хоче, те що найбільше їм запам'яталось. Деякий час газета може бути виставлена у роздягальні, діти будуть її переглядати, показувати батькам та згадувати про захоплюючий похід.*

Список використаних джерел:

1. Грицишина Т. І. Маленькі туристи. Краєзнавство, туризм у дошкільному закладі / Т. І. Грицишина ; упоряд. Т. Вороніна. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2004. – 128 с. – (Б-ка «Шк. Світу»).
2. Дитина в дошкільні роки : комплексна освітня програма / автор. колектив ; наук. керівник К. Л. Крутий. – Запоріжжя : ТОВ «ЛППС» ЛТД, 2016. – 160 с. (рекомендовано, Лист МОН України від 06.11.2015 р. лист № 1/11-16160).
3. Загородня Л.П. Фізичне виховання дітей дошкільного віку. Суми. : ВТД «Університетська книга», 2011. – 272 с.
4. Крутий К.Л. Вітагенний досвід: збереження психологічного здоров'я дитини // Управління. Дитячий садок. – 2014. – № 2 (36). – С.11-14.
5. Крутий К. Л. Планування роботи сучасного дошкільного закладу: поняття, особливості, умови ефективної реалізації. — Запоріжжя : ТОВ «ЛППС» ЛТД, 2005.
6. Крутий, К. Л. Феномен образовательного пространства дошкольного детства [Текст] / К. Л. Крутий // Педагогический журнал Башкортостана. – 2011. – т 3. – С. 127-137.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Марина Куба, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: О.П.Григорович, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

INTERACTIVE TECHNOLOGIES AND THEIR APPLICATION AT THE NATURAL SCIENCE LESSONS

Marina Cuba, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті досліджено теоретичні основи інтерактивних технологій навчання та особливості їх використання в початковій школі. Розкрито роль і методичну цінність технології кубування, прийоми її використання на уроках природознавства.

Ключові слова : інновації, інтерактивне навчання, процес навчання, молодші школярі.